

Polskie Forum ISO 14000

XVI Walne Zebranie Członków

„Instrumenty optymalizacji środowiskowej i ekonomicznej nowych inwestycji – od pomysłu do wdrożenia”.

Tomasz
Podgajniak
Prezes Zarządu
CDM

CDM

Warszawa, 24 marca 2011

CDM Sp. z o.o.

Planowanie i realizacja inwestycji - racjonalne podejście

- ◆ Oszczędzić czas i koszty – identyfikując na możliwie najwcześniejszym etapie potencjalne ryzyka, konflikty i bariery
- ◆ Zapewnić pełną zgodność z wymogami polskiego i międzynarodowego prawa w zakresie szeroko pojętej ochrony środowiska;
- ◆ Określić i zastosować metody/procedury/strategię postępowania, które wyeliminują, a co najmniej zredukują zidentyfikowane ryzyka i problemy;
- ◆ Przeprowadzić efektywnie i bez straty czasu procedurę oceny oddziaływania na środowisko (jeżeli jest wymagana);
- ◆ Dostarczyć właściwym organom, opinii publicznej i organizacjom pozarządowym odpowiednie, przejrzyste, koherentne i wystarczające dla oceny projektu informacje – moderować proces publicznych konsultacji;
- ◆ Zapewnić, że wszystkie niezbędne decyzje, zgody i pozwolenia „środowiskowe” zostaną uzyskane w rozsądnym czasie;
- ◆ Zredukować ryzyko nie uzyskania wsparcia z zewnętrznych źródeł finansowania, ze względu na „kontrowersje środowiskowe”;
- ◆ Zaprojektować w sposób „przyjazny dla środowiska” i zbudować zgodnie z harmonogramem niezbędne obiekty i instalacje,

Proces przygotowania inwestycji

- ◆ Zakres działań na etapie przygotowania inwestycji i wyboru jej lokalizacji jest konsekwencją wymogów prawa i obejmuje generalnie przygotowanie stosownej dokumentacji oraz uzyskanie szeregu niezbędnych decyzji, pozwoleń i uzgodnień
- ◆ Rodzaj i zakres czynności formalno-prawnych mających na celu umożliwienie rozpoczęcie prac budowlanych zgodnie z wymogami prawa – w tym liczba procedur i czas ich trwania – uzależniony jest od charakteru inwestycji.
- ◆ Typowe działania na wstępnym etapie przygotowania inwestycji polegają na:
 - Ustaleniu, czy planowana inwestycja jest przedsięwzięciem mogącym znacząco oddziaływać na środowisko dla której sporządzenie raportu o oddziaływaniu na środowisko jest wymagane lub może być wymagane;
 - Wyborze lokalizacji/kilku potencjalnych lokalizacji dla planowanej inwestycji;
 - Sprawdzenie, czy wybrane lokalizacje objęte są miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego;
 - Ustalenie ewentualnych form ochrony prawnej terenu planowanej inwestycji i terenów sąsiednich, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000

Główne instrumenty w procesie lokalizacji inwestycji

- ◆ Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o warunkach zabudowy;
 - Potwierdzenie zgodności z wymaganiami lokalnej polityki przestrzennej
- ◆ Procedury OOŚ – decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia
 - Potwierdzenie spełniania wymogów utrzymania jakości środowiska w dozwolonych prawem granicach, w tym braku znaczących oddziaływań na zdrowie i życie ludzi oraz na dobra materialne i zabytki;
 - Potwierdzenie braku znaczących oddziaływań na obszary chronione, w tym zwłaszcza obszary Natura 2000
- ◆ Uzgodnienia
- ◆ Pozwolenie na budowę
- ◆ W przypadku niektórych inwestycji dodatkowo – pozwolenie wodno-prawne, pozwolenie zintegrowane, koncesja geologiczna, zezwolenia w zakresie gospodarki odpadami itp

Proces przygotowania inwestycji

- ◆ Od momentu dokonania wspomnianych wcześniej ustaleń kontynuacja procesu inwestycyjnego ma charakter wariantowy i zależy od ich wyniku, a w szczególności od następujących aspektów:
 - zgodności z zapisami obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (m.p.z.p.)
 - konieczności uzyskania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w przypadku braku planu miejscowego;
 - uwarunkowań przyrodniczych i/lub krajobrazowych na terenie przewidywanej realizacji inwestycji;
 - skali i zasięgu oddziaływania inwestycji na tereny sąsiednie, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów objętych prawną ochroną siedlisk i gatunków roślin, ptaków i zwierząt

Pozwolenia - konsekwencje dla funkcjonowania firm

Eksploracja instalacji powodująca:

- 1) wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza
- 2) wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi
- 3) wytwarzanie odpadów

jest dozwolona po uzyskaniu pozwolenia[...] (art.180POŚ)

Oznacza to, że w/w pozwolenia cząstkowe, a także tzw. pozwolenia zintegrowane stanowią de facto rodzaj licencji na prowadzenie działalności, co stanowi zasadniczą zmianę w stosunku do stanu ukształtowanego w latach 1980-2001

Pozwolenia – cele i funkcje

Ustawa Prawo ochrony środowiska (art. 181 POŚ) wymienia następujące pozwolenia wymagane przy prowadzeniu działalności gospodarczej:

- ◆ zintegrowane,
- ◆ na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
- ◆ wodnoprawne na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
- ◆ na wytwarzanie odpadów.

Pozwolenie zintegrowane wymagane jest dla prowadzenia instalacji, której funkcjonowanie, ze względu na rodzaj i skalę prowadzonej w niej działalności, może powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych, albo środowiska jako całości (art. 201)

Aspekty najlepszych dostępnych technik - BAT

- ◆ **Efektywność procesów gospodarczych;**
 - optymalizacja materiałochłonności i energochłonności, zapotrzebowania na wodę, zużycia materiałów dodatkowych, zajęcie przestrzeni itp.;
 - internalizacja kosztów środowiskowych;
- ◆ **Reżim produkcyjny;**
 - czynniki zmniejszające straty surowców lub półproduktów (odpadowość), możliwości zapobiegania nakładaniu się emisji z najbardziej uciążliwych faz procesów produkcyjnych poprzez działania organizacyjne
- ◆ **Dodatkowe metody ograniczające emisję do powietrza (aktualnie i w przyszłości);**
- ◆ **Prowadzenie bezpiecznej gospodarki ściekami w odniesieniu do:**
 - substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (tzw. substancji priorytetowych), substancji nie poddających się biodegradacji, a szczególności inhibitujących naturalne procesy biologiczne,
 - poboru wody,
 - wszelkich innych aspektów mających wpływ na dobry stan ekosystemów wodnych i od wody zależnych;
- ◆ **Potrzeby w zakresie ograniczania emisji hałasu;**
- ◆ **Metody zagospodarowania odpadów produkcyjnych;**

Podstawowe kierunki ochrony środowiska

- ◆ Ochrona powierzchni ziemi oraz kopalin
- ◆ Ochrona wód oraz środowiska morskiego
- ◆ Ochrona powietrza
- ◆ Ochrona świata roślinnego i zwierzęcego
- ◆ Ochrona walorów krajobrazowych oraz wypoczynkowych środowiska
- ◆ Ochrona zieleni w miastach i wsiach ochrona środowiska przed hałasem oraz wibracjami
- ◆ Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym
- ◆ **EFEKTYWNOŚĆ ZASOBOWA** (najnowszy trend)

Oceny ryzyka środowiskowego planów i programów

- ◆ Integracja horyzontalnych i sektorowych wymogów ochrony środowiska do dokumentów programowych
- ◆ Strategiczne oceny oddziaływania na środowisko planów i programów
- ◆ Identyfikacja barier przyrodniczo-przestrzennych przy wyborze lokalizacji inwestycji (oceny substrategiczne)
- ◆ Oceny ryzyk HSE w planowaniu i prowadzeniu działalności

„Parasol ekologiczny” dla inwestycji

Wstępne oceny ryzyka środowiskowego inwestycji - analiza możliwości spełnienia wymogów z zakresu oś już na początku procesu decyzyjnego:

- ◆ uwarunkowania przyrodniczo-przestrzenne:
 - ◆ przyroda, w tym Natura 2000
 - ◆ akustyka,
 - ◆ powietrze,
 - ◆ gospodarka wodno-ściekowa,
 - ◆ graniczne parametry emisji,
 - ◆ plany przestrzennego zagospodarowania
- ◆ warianty lokalizacyjne i realizacyjne;
- ◆ warunki, jakie muszą być spełnione w odniesieniu do wymagań prawa oś:
 - ◆ ograniczenia i wymogi projektowe,
 - ◆ specyfikacje dla dostawców technologii i urządzeń
 - ◆ programy funkcjonalno-użytkowe

Korzyści dla Inwestora – ograniczenie kosztów przygotowania inwestycji (wczesna eliminacja koncepcji niemożliwych do realizacji), łatwiejszy i mniej ryzykowny kalendarz przygotowania i realizacji inwestycji, ograniczenie elementu zaskoczenia.

„Parasol ekologiczny” dla inwestycji

- ◆ Oceny oddziaływania na środowisko
 - ◆ po co, kiedy i jak?
 - ◆ proces, a nie raport(y)
 - ◆ udział ekspertów oos w pracach zespołu przygotowującego inwestycje
- ◆ Konsultacje społeczne – usuwanie barier psychologicznych
 - ◆ im wcześniej i dłużej tym.... łatwiej,
 - ◆ jasno zdefiniowany i dobrze przygotowany (udokumentowany) przekaz,
 - ◆ dokumentowanie akcji informacyjnej,
 - ◆ konsultacje nieformalne i formalne,
 - ◆ sposób reakcji na zgłoszone uwagi (rola moderatora, kto może protestować, jak argumentować w przypadku konfliktu z NGO, granice kompromisu, droga prawna);
- ◆ Pozwolenia zintegrowane i sektorowe
 - ◆ oddziaływanie na środowisko widziane jako całość – uwarunkowania lokalne
 - ◆ identyfikacja wymagań najlepszych dostępnych technik („generic BAT”)
 - ◆ współpraca z projektantami i technologami

Proces przygotowania inwestycji

◆ Koncepcje techniczne

- „Przyjazne dla środowiska” koncepcje technologiczne i rozwiązania infrastrukturalne – punkt wyjścia do kolejnych etapów przygotowania inwestycji
- wariantowanie lokalizacji i możliwych do zastosowania rozwiązań – najistotniejszy etap optymalizacji techniczno-ekonomicznej przedsięwzięcia.

◆ Studia wykonalności

Prezentacja wszelkich istotnych dla inwestycji aspektów, mających wpływ na proces optymalizacji i racjonalizacji przedsięwzięć inwestycyjnych, takich jak:

- zakres rzeczowy,
- struktura instytucjonalna,
- źródła, struktura i wielkość finansowanie,
- popyt, koszty, przychody, stopa zwrotu,
- organizacja i harmonogram realizacji,
- bariery, ryzyka i wymogi środowiskowe.

Proces przygotowania inwestycji

◆ Wnioski o dofinansowanie

Współfinansowanie przedsięwzięć inwestycyjnych z środków publicznych, w tym zwłaszcza z funduszy UE jest jednym z istotniejszych czynników ułatwiających, czy wręcz umożliwiających modernizację kraju realizacji przedsięwzięć. Dobrze przygotowany wniosek przyspiesza uzyskanie wsparcia, służąc jednocześnie racjonalizacji wydatkowania środków publicznych.

◆ Programy funkcjonalno-użytkowe.

PFU to opracowania stanowiące element dokumentacji przetargowej, bardzo ważne dla optymalizacji przedsięwzięć realizowanych w myśl zasady „projektowanie i realizacja przez Wykonawcę robót budowlanych” – powszechnie stosowanej w Polsce dla obiektów technologicznych (oczyszczalnie ścieków, stacje uzdatniania, zakłady przeróbki odpadów).

◆ Projektowanie.

Końcowa faza przygotowania inwestycji – zgodnie z wymogami prawa projekt musi odnosić się do sposobów ograniczenia oddziaływania na środowisko we wszystkich koniecznych aspektach.

Podejście, metodyki, instrumentarium

Dobre praktyki:

- ◆ dobry , spójny i kompleksowy plan realizacji procesu;
- ◆ gromadzenia i przetwarzania danych na wszystkich etapach realizacji przedsięwzięcia, począwszy do analizy wstępnej koncepcji, na projekcie technicznym skończywszy,
- ◆ wykorzystywanie danych przestrzennych w wykorzystaniem komputerowych technik GIS,
- ◆ modelowanie rozprzestrzeniania się hałasu i zanieczyszczeń, identyfikacja receptorów wrażliwych
- ◆ analiza uwarunkowań przyrodniczych – screeningi, monitoringi i inwentaryzacje,
- ◆ procedury konsultacji z organami administracyjnymi i lokalnymi społecznościami,
- ◆ analiz kosztów i korzyści społeczno-ekonomicznych, z internalizacją kosztów i benefitów środowiskowych.

Oceny oddziaływania na środowisko – o co chodzi?

Celem procesu ooś jest wspomaganie i optymalizacja procesu podejmowania decyzji poprzez kompleksowe uwzględnienie zagadnień ochrony środowiska w analizie kosztów i korzyści związanych z realizacją danego zamierzenia/przedsięwzięcia;

Postępowanie ooś ma dostarczyć inwestorowi, władzom i opinii publicznej informacji umożliwiających co najmniej:

- znalezienie możliwości najbardziej korzystnych dla środowiska - wybór wariantów realizacyjnych, które w dostępnych lokalizacjach zapewnią najniższy osiągalny poziom oddziaływań i uciążliwości przy pełnej realizacji celu funkcjonalnego, w tym dobór lokalizacji, w której łączne koszty środowiskowe będą najniższe;
- określenie optymalnych metod ograniczania oddziaływań, których wystąpieniu nie można zapobiec poprzez dobór odpowiedniej techniki w fazie realizacji i eksploatacji;
- dostarczanie informacji na temat środowiska niezbędnych przy podejmowaniu decyzji o wyrażeniu zgody na realizację przedsięwzięcia.

Informacje te powinny być skompletowane i poddane analizie na możliwie najwcześniejszym etapie programowania inwestycji, a najpóźniej PRZED UDZIELENIEM FAKTYCZNEJ ZGODY na realizację danego przedsięwzięcia;

W przypadku dużych, złożonych projektów, a zwłaszcza inwestycji liniowych karcymane znaczenie ma odpowiednia sekwencja ocen strategicznych i ocen cząstkowych!

Oceny oddziaływania na środowisko – geneza i cele

- ◆ Oceny oddziaływania na środowisko (OOŚ) od ponad 35 lat towarzyszą procesom decyzyjnym na całym świecie:
 - w latach 70-tych w USA wprowadzono obowiązek oceny planów – dzisiejsze „strategiczne oceny oddziaływania na środowisko”;
 - w Polsce pierwsze oceny wykonywano już na początku lat 90-tych;
- ◆ Istotą oceny jest identyfikacja i hierarchizacja możliwie wszystkich kosztów i korzyści środowiskowych, jakie mogą wystąpić w związku z realizacją danego planu lub konkretnego przedsięwzięcia gospodarczego, w szczególności w wyniku realizacji konkretnych inwestycji w określonych miejscach i skali;
- ◆ Nie istnieje „jedynie słuszna” definicja oceny oddziaływania na środowisko;
- ◆ Obecnie większość ekspertów zgadza się jednak, że ocena jest przede wszystkim procedura (procesem), toczącym się równoległe z procesem podejmowania decyzji, przed wyrażeniem wiążącej strony postępowania zgody na realizację planowanych zamierzeń;
- ◆ Procedura sooś/ooś powinna być źródłem obiektywnej informacji pomagającej podejmować racjonalne decyzje zapewniające ZAPOBIEGANIE i OGRANICZANIE negatywnych skutków ekologicznych

W doktrynie prawnej Unii Europejskiej tzw. strategiczne oceny oddziaływania na środowisko planów i oceny przedsięwzięć stanowią dziś jedne z najważniejszych narzędzi wdrażania zasady trwałego i zrównoważonego rozwoju

Typy ocen oddziaływania na środowisko

Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko:

- podlegają jej projekty strategii, planów, programów, et...
odniesieniu do których (i...
przyjęciem takiego dokumentu...
programowego) sporządzana jest
prognoza oddziaływania na środowisko

Ocena oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko:

- wymagana jest przed uzyskaniem zgody na realizację przedsięwzięć zaliczanych do:

- a) mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko;
- b) mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, jeżeli obowiązek ten zostanie stwierdzony przez właściwe organy;

Ocena oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000:

wymagana jest zawsze przed realizacją planowanych przedsięwzięć:

Oceny oddziaływania przedsięwzięć na środowisko

Poprzedza zgodę na realizację planowanego przedsięwzięcia:

- ◆ **klasyfikowanego jako przedsięwzięcie mogące znacząco oddziaływać na środowisko**
- ◆ **innego przedsięwzięcia jeżeli może ono znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, a nie jest bezpośrednio związane z ochroną tego obszaru lub nie wynika z tej ochrony,**

Geneza: Dyrektywy

„EIA”
85/337/EWG
Aneks I i II

„Ptasia”
79/409/EWG

„Siedliskowa”
92/43/EWG

Oddziaływania na środowisko – jak to rozumieć?

Cel ooś – niełatwa odpowiedź na pozornie proste pytania

- ◆ Czy dane zamierzenie/przedsięwzięcie może negatywnie oddziaływać na środowisko? uwaga, konieczne jest uwzględnienie efektów skumulowanych
- ◆ Jeżeli tak, to jakie są te możliwe oddziaływania? np. emisje substancji i/lub energii (gazy, pyły, ścieki, odpady, hałas, światło, promieniowanie), zmiany zagospodarowania przestrzeni, eksploatacja zasobów odnawialnych/niednawialnych, zmiany bioróżnorodności, efekt barierowy, szkody materialne itp.
- ◆ Kiedy wystąpią? np. w fazie budowy, eksploatacji, czy likwidacji
- ◆ Na co (na kogo) mają wpływ? np. na jakość powietrza, wody, gleby; na stan i dostępność zasobów nieodnawialnych, na krajobraz, na liczebność i strukturę gatunkową fauny i flory, na zdrowie i życie ludzi, na komfort życia, na stan dóbr materialnych i zabytków, na wartość nieruchomości, itp
- ◆ Jakiego są charakter i skala uciążliwości ewentualnych skutków? np. odwracalne/trwałe, ciągle/okresowe/sporadyczne, pomijalne/odczuwalne/znaczące/poważne/nieakceptowalne/ katastrofalne, materialne/niematerialne itp.
- ◆ Czy mogą wystąpić skutki niedozwolone prawem?
- ◆ Gdzie znajdują się te receptory? np. w bezpośrednim sąsiedztwie, w okolicznych miejscowościach, na terenach przyrodniczo cennych, poza granicami regionu, kraju itp
- ◆ Jeżeli oddziaływania występują, to czy nie można tych samych celów i korzyści gospodarczych/społecznych osiągnąć innymi metodami? Należy rozważyć możliwe alternatywy techniczne, w tym wariant zaniechania

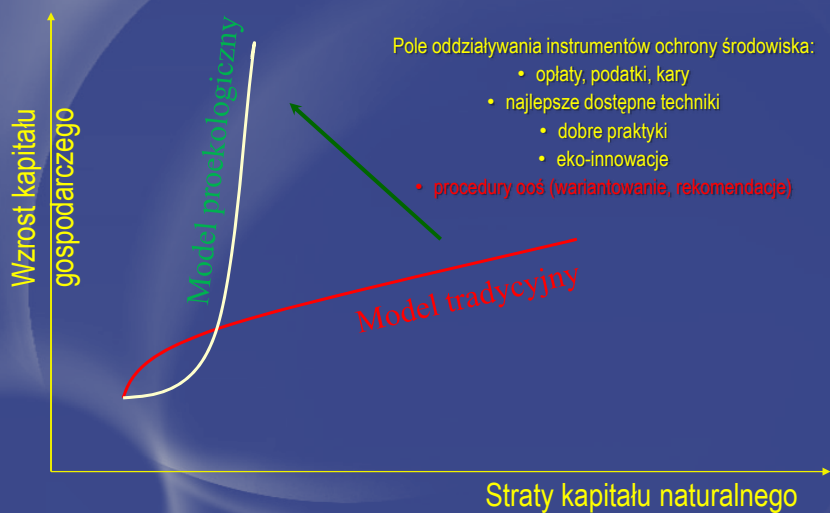

Cel ooś – niełatwa odpowiedź na pozornie proste pytania

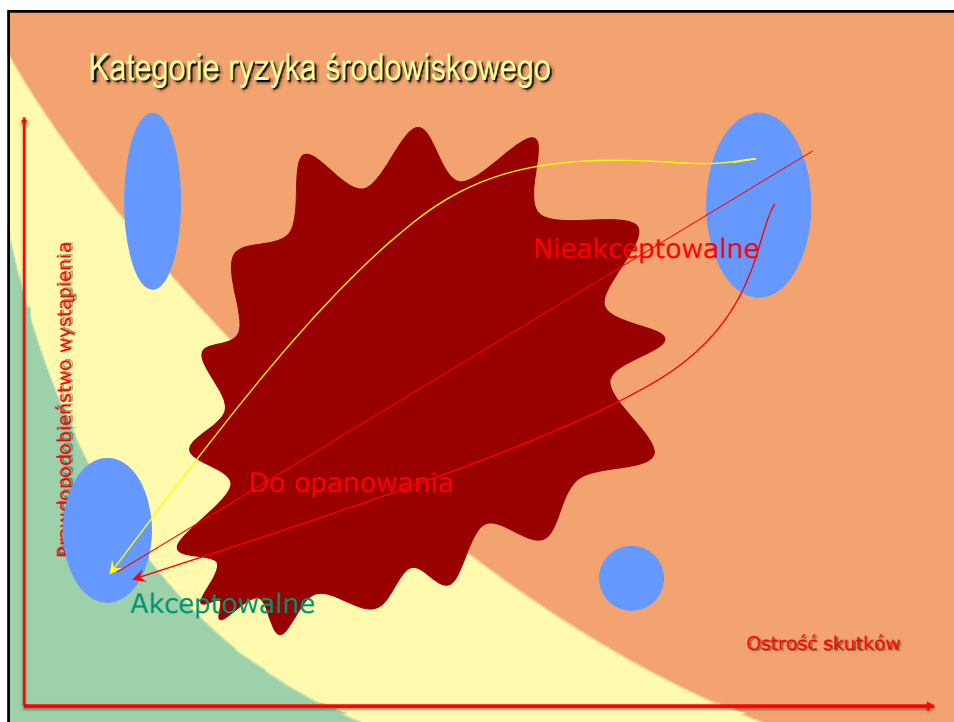
- ◆ Jeżeli nie ma alternatywnych rozwiązań osiągnięcia celów, czy zmiana lokalizacji pozwoli wyeliminować/ograniczyć wszystkie/niektóre z negatywnych oddziaływań, bez powodowania pojawienia się nowych? należy rozważyć wszystkie racjonalne alternatywy lokalizacyjne jeżeli istnieją i określić oraz uzasadnić kryteria wyboru najlepszej lokalizacji
- ◆ Jeżeli są alternatywne lokalizacje, to która z nich zapewni najlepszą minimalizację oddziaływań na środowisko widziane jako całość? należy uzasadnić wybór danej lokalizacji spośród kilku możliwych lub brak alternatywnych miejsc/sposobów realizacji przedsięwzięcia
- ◆ Które aspekty można uznać za istotne, które za nieznaczące? należy ustalić i uzasadnić kryteria wyboru aspektów istotnych
- ◆ Jakiego środki techniczne i działania zapobiegawcze/ograniczające można zastosować, aby skutki środowiskowe sprowadzić do minimum? należy rozważyć możliwe do zastosowania rozwiązania techniczne, wcześniej ustalając racjonalne kryteria ich oceny
- ◆ Jakiego kompensacje przyrodnicze/społeczne/ekonomiczne można zastosować aby zrekompensować straty/szkody? Należy wskazać konkretne metody kompensacji niedającej się uniknąć i nieodwracalnej utraty cennych zasobów lub walorów przyrodniczych

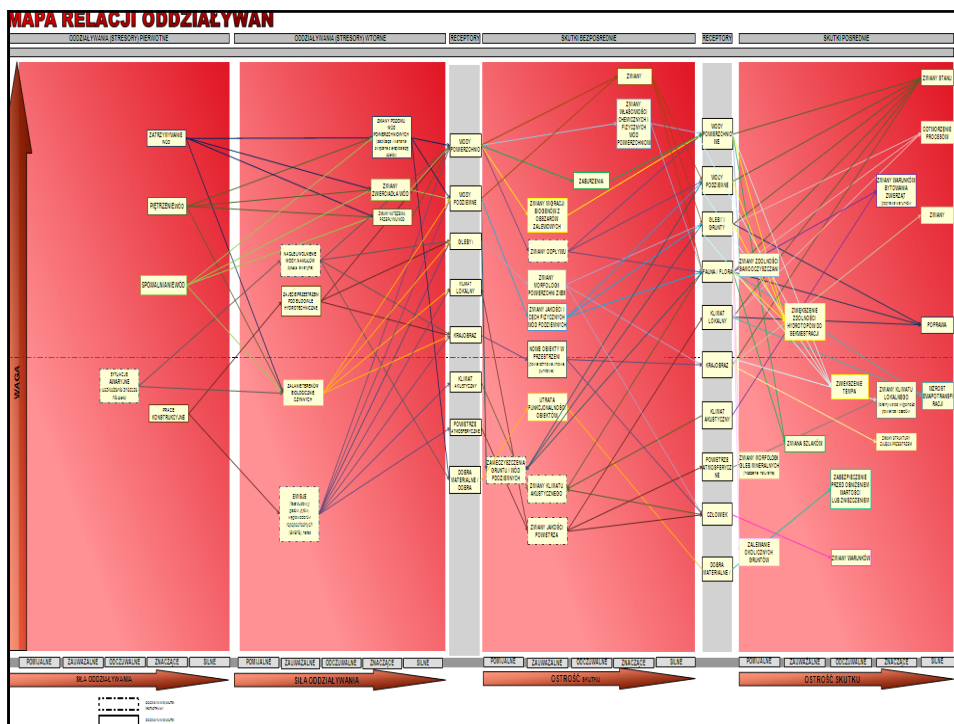

Funkcja ocen oddziaływania na środowisko

Kategorie ryzyka środowiskowego

CDM Sp. z o.o.

Aktualne krajowe akty prawne

- Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko – *aktualna (!) podstawa do przeprowadzania ocen oddziaływania na środowisko*;¹
- Ustawa o ochronie przyrody – *zasady ochrony siedlisk i gatunków i obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo*
- Ustawa - Prawo wodne
- Ustawa - Prawo geologiczne i górnicze
- Ustawa o lasach
- Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych
- Ustawa o odpadach
- Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – *podstawa do wydania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu*
- Ustawa Prawo budowlane – *podstawa do wydania pozwolenia na budowę*
- Ustawa o szczególnych zasadach przygotowywania i realizacji inwestycji w zakresie dróg krajowych
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U 213 poz. 1397)

¹ do dnia 15 listopada 2008 r. podstawę do przeprowadzania postępowania w sprawie oos ustalała ustawa - Prawo ochrony środowiska (Dz. U...)

water • environment • transportation • energy • facilities • geotechnics

Wymóg uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach

- ◆ Decyzje o pozwoleniu na budowę, o zatwierdzeniu projektu budowlanego oraz o pozwoleniu na wznowienie robót budowlanych;
- ◆ decyzje o pozwoleniu na rozbiórkę obiektów jądrowych
- ◆ decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, w tym decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego (gdy brak miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego)
- ◆ Pozwolenia wodnoprawne na wykonanie urządzeń wodnych
- ◆ decyzje ustalające warunki prowadzenia robót polegających na regulacji wód oraz budowie wałów przeciwpowodziowych, a także robót melioracyjnych, odwodnień budowlanych oraz innych robót ziemnych zmieniających stosunki wodne na terenach o szczególnych wartościach przyrodniczych [...] etc.
- ◆ Koncesje na poszukiwanie i rozpoznawanie kopalin ze złóż, na wydobywanie kopalin ze złóż, na bezbiornikowe magazynowanie substancji [...] etc.
- ◆ decyzje określające szczegółowe warunki wydobywania kopaliny
- ◆ decyzje o zatwierdzeniu projektu scalenia lub wymiany gruntów;
- ◆ decyzje o zmianie lasu na użytek rolny;
- ◆ decyzje o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej, o ustaleniu lokalizacji autostrady, o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego;
- ◆ decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji w zakresie terminalu wydawanej na podstawie ustawy o inwestycjach w zakresie terminalu regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu;
- ◆ decyzje o ustaleniu lokalizacji przedsięwzięć Euro 2012 – wydawane na podstawie ustawy o przygotowaniu finałowego turnieju Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012 (Dz. U. Nr 173, poz. 1219);

Różne poziomy szczegółowości ocen

Prognoza oddziaływania na środowisko [...] zawiera informacje, które mogą być racjonalnie wymagane, z uwzględnieniem obecnego stanu wiedzy i metod oceny, zawartości i poziomu szczegółowości planu lub programu, jego stadium w procesie podejmowania decyzji oraz zakresu, w jakim niektóre sprawy mogą zostać właściwie ocenione na różnych etapach tego procesu, w celu uniknięcia powielania oceny (art. 5 ust. 2);

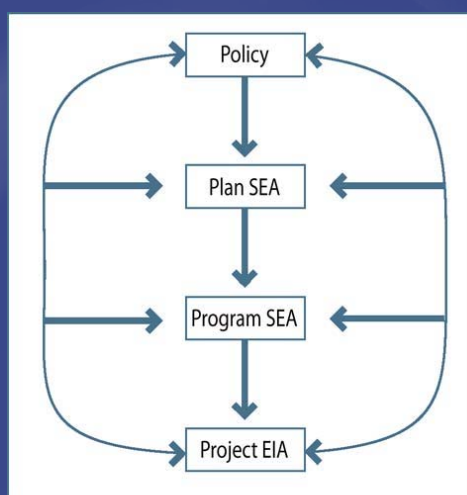

Fig. 1 1: Tiers of planning and related environmental assessments

Źródło: "Community guidelines for the development of the Trans-European transport network" European Commission, DG TREN THE

Europejska Sieć Ekologiczna NATURA 2000

CDM Sp. z o.o.

Cele i podstawy prawne sieci Natura 2000

Elementy Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000:

- ◆ obszary specjalnej ochrony OSO – (Special Protection Area, SPAs) - wyznaczone zgodnie z zaleceniami Dyrektywy Ptasiej
- ◆ specjalne obszary ochrony SOO – (Special Areas of Conservation, SACs) - wyznaczone zgodnie z zaleceniami Dyrektywy Siedliskowej

Cele:

- ◆ ochrona zagrożonych składników różnorodności biologicznej kontynentu europejskiego – siedlisk przyrodniczych i dzikiej fauny i flory

Podstawy prawne:

- ◆ Dyrektywa 79/409/EEC w sprawie ochrony dzikich ptaków (tzw. Dyrektywa Ptasia)
- ◆ Dyrektywa 92/43/EEC w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. Dyrektywa Siedliskowa)

Jednolite podejście we wszystkich Państwach Członkowskich:

- ◆ decyzje podejmowane wyłącznie w oparciu o kryteria naukowe
- ◆ spójne kryteria i metody tworzenia sieci
- ◆ instrumenty umiarkowanego użytkowania nie pogarszającego stanu siedlisk i gatunków

Stan sieci Natura 2000 w Polsce

Według stanu na dzień 31.12.2010 w Polsce:

- wyznaczono w drodze rozporządzenia Ministra Środowiska - 141 obszarów specjalnej ochrony ptaków (PLB) na łącznej powierzchni ok. 15,6% pow. kraju,
- zgłoszono Komisji Europejskiej 823 obszary siedliskowe (PLH) obejmujące łącznie ok. 11,0% pow. Kraju,
- 364 obszary „siedliskowe” zatwierdzone przez Komisję Europejską (uzyskały status obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty)
- zaproponowano 459 obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty

Według ostatnich dostępnych danych Obszary Natura 2000 na łącznie pokrywają 6,2 mln ha. Tereny leśne stanowią w tym układzie około 55% (3,2 mln ha). Łącznie wyznaczone zostały 981 obszarów Natura 2000, w tym 3 obszary wspólne (PLC), zajmujących ok. 20% pow. Polski.

Link do aktualnych informacji o sieci:
<http://natura2000.gdos.gov.pl>

Źródło: Ministerstwo Środowiska, GDOS

CDM Sp. z o.o.

Elementy oceny oddziaływania na obszar Natura 2000

- Etap I: screening (rozpoznanie)
Etap II: właściwa ocena
Etap III: ocena rozwiązań alternatywnych
Etap IV: ocena w sytuacji, kiedy nie istnieją rozwiązania alternatywne, a pozostają negatywne oddziaływania

Etapowa ocena wpływu planowanego przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 powinna być przeprowadzana w ramach postępowania w sprawie ooŚ i odpowiednio udokumentowana w raporcie o oddziaływaniu na środowisko - każdy etap oceny powinien zostać zakończony opracowaniem formularza lub matrycy, ujmującej syntetycznie rezultaty przeprowadzonych czynności.

Identyfikacja potencjalnych oddziaływań

- ◆ Skutki fizyczne – np. niszczenie roślinności, niwelacje terenu, tworzenie barier przestrzennych (wykopy, rowy, drogi, nasypy, ogrodzenia), zmiana morfologii siedliska, zmiana stosunków wodnych itp.
- ◆ Skutki chemiczne – zmiany chemizmu gleb, wprowadzenie nowych substancji, w tym związków trwałych i kumulujących się w organizmach, eutrofizacja, zakwaszenie.
- ◆ Skutki biologiczne:
 - ◆ flora – np. wprowadzanie synantropijnych gatunków roślin, ułatwienie rozwoju gatunków inwazyjnych, pogorszenie warunków bytowania i/lub zmiana struktury gatunków już obecnych na danym terenie;
 - ◆ fauna – np. ułatwienie penetracji przez zwierzęta wcześniej nie występujące na danym obszarze, ploszenie gatunków już obecnych na danym terenie;

PODSUMOWANIE Kilka wskazówek praktycznych

Ważniejsze wymagania prawne

Planujący inwestycję lub prowadzący instalację/zakład musi wykazać, że zidentyfikował wymagania eksploatacyjne, uwzględniając:

- ◆ wielkość dopuszczalnej emisji w warunkach normalnego funkcjonowania instalacji, nie większą niż wynikająca z prawidłowej eksploatacji instalacji, dla poszczególnych wariantów funkcjonowania - ustaloną w formie granicznych wielkości emisji (art.188);
- ◆ sposoby osiągania wysokiego poziomu ochrony środowiska jako całości (art.211);
- ◆ sposoby ograniczania transgranicznych oddziaływań na środowisko;
- ◆ optymalizację rodzajów i ilości wykorzystywanej energii, materiałów, surowców i paliw; stosowanie paliw, surowców i materiałów eksploatacyjnych w sposób zapewniający ograniczenie ich negatywnego oddziaływania na środowisko (art. 146);
- ◆ przeciwdziałanie zanieczyszczeniom, poprzez zapobieganie ich powstawaniu, a jeżeli nie jest to możliwe poprzez skuteczne ograniczanie wprowadzania do środowiska substancji lub energii (w celu wypełnienia wymogów art. 137), w tym:
 - nie powodowanie pogorszenia stanu środowiska w znacznych rozmiarach lub zagrożenia życia lub zdrowia ludzi (w celu wypełnienia wymogów art.141),
 - nie powodowanie przekroczenia standardów jakości środowiska (w celu wypełnienia wymogów art.144)
 - nie powodowanie przekroczenia standardów emisyjnych (w celu wypełnienia wymogów art.141 i art. 204),
- ◆ spełnianie wymagań najlepszej dostępnej techniki (w celu wypełnienia wymogów art. 204)

Ważniejsze wymagania prawne

Prowadzący instalację/zakład musi w szczególności wykazać, że zidentyfikował:

- ◆ warunki utrzymania poziomów substancji w powietrzu poniżej dopuszczalnych poziomów lub na tych poziomach (art. 85)
- ◆ warunki zapewnienia jak najlepszej jakości wód oraz utrzymywanie jakości wód powyżej, albo co najmniej na poziomie wymaganym w przepisach, a także doprowadzenie jakości wód co najmniej do wymaganego poziomu, gdy nie jest on osiągnięty (art. 97),
- ◆ sposoby zmniejszenia ryzyka zanieczyszczenia wód podziemnych poprzez ograniczenie oddziaływań na obszary ich zasilania (art. 98)
- ◆ warunki odprowadzania ścieków do kanalizacji (zgodnie z art. 202 dla pozwoleń zintegrowanych i w przypadku odprowadzania substancji niebezpiecznych zgodnie z ustawą Prawo Wodne)
- ◆ warunki wytwarzania i sposoby postępowania z odpadami na zasadach określonych w przepisach ustawy o odpadach (w przypadku pozwoleń zintegrowanych niezależnie od tego, czy dla instalacji wymagane byłoby uzyskanie pozwolenia na wytwarzanie odpadów (art. 202)),

Wymagania prawne - konkluzje

- ◆ Prowadzący działalność przemysłową muszą stosować się do podstawowych wymagań ochrony środowiska pod rygorem nieuzyskania zgody na realizację inwestycji lub wstrzymania prowadzonej już działalności;
- ◆ Wymagania ochrony środowiska w odniesieniu do poszczególnych komponentów i środowiska jako całości muszą być uwzględniane przy ustalaniu warunków realizacji inwestycji oraz pozwoleń na prowadzenie danego rodzaju działalności;
- ◆ Aby skuteczniej i sprawniej zwalczać zanieczyszczenia, inwestor powinien brać pod uwagę **ASPEKTY ŚRODOWISKOWE**;
- ◆ Zidentyfikowane aspekty środowiskowe powinny być przedstawione organowi właściwemu do wydania decyzji, aby zapewnić, że wszystkie właściwe środki zapobiegania i *ograniczenia* zanieczyszczeń zostały ustalone - wnioski o wydanie stosownej decyzji powinny zawierać dane w zakresie co najmniej niezbędnym dla takiej oceny;
- ◆ **ASPEKTY ŚRODOWISKOWE** należy identyfikować w całym „cyklu życia” inwestycji – w pierwszym rzędzie w procedurze analizy ryzyk środowiskowych oraz oceny oddziaływania na środowisko przed realizacją lub istotną zmianą danego obiektu/installacji;

Najważniejsze krajowe wymogi prawne ooś

Ustawa z dnia 3 października 2008 r. udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko”:

- udostępnianie informacji – elastyczne zasady, ale szeroki zakres
- udział społeczeństwa – znaczące uprawnienia organizacji ekologicznych
- oceny strategiczne – praktycznie wszystkie dokumenty programowe,
- zasady postępowania ooś – kompleksowe procedury i wymogi merytoryczne,
- powtórne (fakultatywne) postępowanie w sprawie ooś po uzyskaniu decyzji środowiskowej – nowy wymóg,
- oceny oddziaływania na obszary Natura 2000 – doprecyzowany i rozszerzony obowiązek,
- zgoda na realizację inwestycji oddziałującej na obszar Natura 2000 - doprecyzowanie
- realizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000 wyłącznie na podstawie pozwolenia na budowę (zmiana art. 29 ustawy Prawo Budowlane – odejście od zgłoszeń)
- nowy centralny organ administracji rządowej – Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska – powołany do realizacji zadań w zakresie ocen oddziaływania na środowisko i ochrony sieci Natura 2000 oraz innych zadań w dziedzinie ochrony środowiska
- 16 regionalnych oddziałów GDOŚ – Regionalne Dyrekcje Ochrony Środowiska
- Nowe Rozporządzenie RM z 9 listopada 2011 r.

Podstawowe elementy procedury ooś

- ◆ klasyfikacja przedsięwzięcia i ustalenie obowiązku przeprowadzenia postępowania i sporządzenia raportu - tzw. screening;
 - ◆ opracowanie raportu ooś (tzw. grupa I, od 15 listopada 2008 r przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko)
 - ◆ złożenie wniosku o ustalenie zakresu raportu wraz z wstępną informacją o przedsięwzięciu (tzw. grupa II, a od 15 listopada 2008 r przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko)
- ◆ postanowienie organu o zakresie raportu (możliwe również w odniesieniu do grupy I i zawsze w przypadku ryzyka oddziaływań transgranicznych) lub postanowienia o konieczności sporządzenia raportu (dot. grupy II i III) i jego zakresie lub postanowienia o braku takiej konieczności (dot. grupy II i III) – tzw. scoping;
- ◆ złożenie wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach wraz z raportem o oddziaływaniu na środowisko lub kartą informacyjną o przedsięwzięciu (jeżeli raport nie jest wymagany);
- ◆ postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowiska planowanego przedsięwzięcia:
 - ◆ **obowiązkowe uwzględnienie wpływu na obszar Natura 2000 oraz oddziaływanie w kontekście transgranicznym**
 - ◆ uzgodnienie warunków środowiskowych realizacji przedsięwzięcia z właściwymi organami ochrony środowiska i państwowej inspekcji sanitarnej.
 - ◆ udział społeczeństwa w postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko – jeśli w postępowaniu tym sporządzany jest raport,
- ◆ wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, podanie informacji o wydaniu decyzji do wiadomości publicznej
- ◆ Możliwość powtórnej oceny w ramach postępowania o wydanie pozwolenia na budowę lub zezwolenia na realizację inwestycji drogowej

Wzorcowy proces OOŚ

Skuteczna i **OGRA NICZAJĄCA RYZYKO INWESTORA (!)** procedura ooś powinna być realizowana w następujących podstawowych fazach:

- ◆ Faza identyfikacji i wstępnej analizy ryzyka – ocena możliwości wystąpienia znaczących skutków środowiskowych, klasyfikacja przedsięwzięcia, identyfikacja potencjalnych barier przyrodniczo-przestrzennych;
- ◆ Faza oceny strategicznej – identyfikacja i analiza porównawcza wariantów realizacyjnych i lokalizacyjnych, wstępny wybór - przy udziale ekspertów - optymalnego rozwiązania (lub kilku optymalnych rozwiązań), opracowanie i analiza wstępnego raportu ooś;
- ◆ Faza zarządzania ryzykiem i konsultacji społecznych – konsultacje założeń przedsięwzięcia z zainteresowanymi społecznościami i instytucjami, zbieranie i analiza opinii, wniosków, postulatów i zastrzeżeń, potwierdzenie na tej podstawie wyboru najkorzystniejszego wariantu realizacyjnego;
- ◆ Faza opracowania pełnego raportu ooś – konsultant OOŚ i projektanci ściśle współpracują w zakresie identyfikacji i rozwiązywania problemów środowiskowych dla wybranego wariantu realizacyjnego, wyniki tych prac znajdują odzwierciedlenie w raporcie ooś;
- ◆ Faza formalna – Wnioskodawca składa do właściwego organu wnioski o wydanie decyzji środowiskowej wraz z raportem – przeprowadzane jest formalne postępowanie ooś zakończone wydaniem decyzji.

W tak zaprojektowanym procesie – w pełni zgodnym z duchem i literą Dyrektywy OOŚ – poprzez odpowiednio wczesną identyfikację problemów środowiskowych i ich możliwych rozwiązań, **ogranicza się koszty i zapobiega opóźnieniom w realizacji zamierzenia.**

Przydatne metody i techniki

Identyfikacja i ocena aspektów środowiskowych (screening i scoping)

Ocena i porównywanie alternatywnych rozwiązań:

- ◆ Metody „macierzowe”
- ◆ Analiza wielokryterialna
- ◆ Porównawcza analiza ryzyka
- ◆ Metody GIS (geograficzne systemy informacji przestrzennej)

Identyfikacja skutków przyrodniczych:

- ◆ średnioskalowa analiza przestrzenna
- ◆ screening *in situ*
- ◆ inwentaryzacja przyrodnicza w okresach wegetacyjnych
- ◆ monitoring ornitologiczny i chiropterologiczny (minimum 3 sezony)

Identyfikacja optymalnych rozwiązań

- ◆ Kodeksy dobrych praktyk
- ◆ Dokumenty referencyjne BAT

Wskazówki praktyczne

- ◆ Inicjowanie procesu: kwalifikacja do przeprowadzenia oceny (*screening*):
 - ◆ czy dla danego przedsięwzięcia konieczne jest przeprowadzenie oceny ze względów formalnych:
 - obowiązkowy raport (przedsięwzięcia wskazane w Aneksie I);
 - fakultatywny raport (przedsięwzięcia wskazane w Aneksie II);
 - NATURA 2000 (ocenie podlega każde przedsięwzięcie mogące znacząco oddziaływać na funkcjonowanie lub spójność i trwałość obszarów o wysokich walorach przyrodniczych);
 - lub ze względów bezpieczeństwa proceduralnego albo z uwagi na poszukiwane informacje.
- ◆ Określanie zakresu oceny (*scoping*):
 - ◆ jakie zagadnienia uznać należy za reprezentatywne dla TEGO przedsięwzięcia w TEJ KONKRETNEJ lokalizacji?
 - ◆ jakie alternatywne rozwiązania można/należy racjonalnie rozważać?
 - ◆ na jakich zagadnieniach (najbardziej istotnych) skupiać się będą rozważania?
 - ◆ jakie informacje będą przydatne przy podejmowaniu decyzji?
 - ◆ czyjej opinii należy /warto zasięgnąć?
 - ◆ jaka jest specyfika wybranych inwestycji (np. przedsięwzięcia liniowe)?
 - ◆ jaki jest zasięg i receptory możliwych oddziaływań (narażone populacje, wrażliwe siedliska, możliwość oddziaływań transgranicznych itp.)?

Wskazówki praktyczne

- ◆ Opracowanie raportu w sprawie oceny:
 - ◆ zgodnego z zakresem określonym przez przepisy prawa i uwarunkowania lokalne;
 - ◆ obiektywnie prezentującego istotne informacje przydatne w podejmowaniu decyzji, zawierającego w szczególności informacje o:
 - przeanalizowanych alternatywnych rozwiązaniach, które mogłyby być racjonalnie wymagane;
 - rodzaju i skali zidentyfikowanych oddziaływań, w tym ewentualnie na obszary NATURA 2000;
 - spełnianiu wymogów BAT, o ile przedsięwzięcie obejmuje instalacje podlegające wymogom IPPC;
 - ◆ dokumentującego proces wyboru/rekomendacji oraz wariantu realizacyjnego wraz z uzasadnieniem dla takiej decyzji uwzględniającej przesłanki przyrodnicze, społeczne, techniczne i ekonomiczne.
- ◆ Kontrola jakości:
 - ◆ zgodność z wymogami formalnymi,
 - ◆ weryfikacja zgodności z zakresem,
 - ◆ poprawność merytoryczna,
 - ◆ sposób potraktowania opinii instytucji i społeczeństwa.

O czym warto pamiętać?!

Ocena oddziaływania na środowisko:

- ◆ powinna być integralną częścią procesu podejmowania decyzji – warto ją sukcesywnie przeprowadzać już od momentu podjęcia pierwszych prac przygotowujących inwestycję;
- ◆ nie ma charakteru interwencyjnego, tylko prewencyjny – powinna umożliwiać odpowiednio wczesne rozpoznanie problemów i ryzyk, wskazując efektywne sposoby ich unikania lub minimalizowania;
- ◆ jest jedynie narzędziem praktycznej realizacji zasady zrównoważonego i trwałego rozwoju – jak każde narzędzie może być użyta skutecznie lub niewłaściwie;

Procedura administracyjna ooś, to jedynie końcowy, formalny element kompleksowego procesu analizy skutków środowiskowych i metod ich ograniczania;

Sprowadzenie oceny tylko do kwestii formalno-proceduralnych jest równoważne obserwacji tylko „czubka góry lodowej”...

Rekomendowany schemat postępowania ooś

Co robić?

A gdyby tak...

...wdrożyć....

...system zarządzania środowiskowego?

Promocja przestrzegania prawa o.ś

Standard ISO 14001 nakazuje dążyć do przestrzegania wymogów prawnych ochrony środowiska, odnosząc się do tego zagadnienia w wielu punktach normy:

- ◆ Polityka środowiskowa
- ◆ Ustalanie celów i zadań
- ◆ Procedury identyfikacji aspektów środowiskowych
- ◆ Programowanie i planowanie
- ◆ Programy zarządzania środowiskowego
- ◆ Procedury monitorowania oddziaływań i realizacji przyjętych programów
- ◆ Struktury i podział odpowiedzialności
- ◆ Szkolenie i podnoszenie kwalifikacji

Standard ISO 14001: Planowanie

4.3.1. Aspekty środowiskowe

- ◆ Organizacje wdrażające SZŚ obowiązane są posiadać i stosować procedury do identyfikacji i oceny aspektów środowiskowych związanych ze swymi działaniami, wyrobami lub usługami, które może nadzorować i na które może wpływać,
- ◆ Organizacja powinna uwzględniać aspekty związane ze znaczącymi wpływami przy ustalaniu jej celów środowiskowych,
- ◆ Organizacja powinna stale aktualizować informacje nt. aspektów,
- ◆ Aspekty środowiskowe identyfikowane są po raz pierwszy podczas przeglądu wstępnego i wyszczególnione w raporcie z tego przeglądu,
- ◆ Firma sama decyduje o tym, które aspekty środowiskowe są dla niej znaczące, a które nie,
- ◆ Zarządzanie środowiskowe polega na zarządzaniu tymi aspektami środowiskowymi, na które organizacja może mieć wpływ.

Identyfikacja aspektów środowiskowych

Identyfikacja aspektów środowiskowych powinna objąć m.in.:

- ◆ emisje do powietrza;
- ◆ zrzuty ścieków do wody lub do gruntu;
- ◆ zarządzanie produktami ubocznymi i odpadami;
- ◆ zanieczyszczenie gruntu;
- ◆ zużycie energii, surowców i zasobów naturalnych;
- ◆ inne lokalne sprawy środowiskowe.

Proces identyfikacji aspektów środowiskowych powinien objąć działania w warunkach typowych, nietypowych (rozruchy i zatrzymania) oraz w razie wystąpienia awarii lub zagrożeń.

ISO 14001: Struktura i odpowiedzialność

- ◆ Skuteczne wprowadzenie SZŚ wymaga zobowiązania wszystkich pracowników organizacji, którzy mają, lub mogą mieć wpływ na aspekty środowiskowe do stosowania się do systemowych zasad, procedur i instrukcji;
- ◆ Odpowiedzialność za ograniczanie oddziaływania na środowisko nie może być ograniczona do wydzielonych służb, ale powinna także obejmować inne obszary działania organizacji;
- ◆ Podział obowiązków w tym zakresie powinien obejmować również najwyższe szczeble zarządzania, jakkolwiek dla realizacji części z nich zarząd organizacji może desygnować swojego reprezentanta/ pełnomocnika z określonym zakresem odpowiedzialności, upoważnionego do egzekwowania wymagań SZŚ;
- ◆ Zarząd firmy powinien także zapewnić odpowiednie środki dla prawidłowego wdrożenia i utrzymywania SZŚ;
- ◆ Podstawowy podział odpowiedzialności w SZŚ powinien być właściwie zdefiniowany, a informacje na ten temat przekazane personelowi.

Dziękuję za uwagę

Tomasz Podgajniak
Prezes Zarządu CDM sp. z o.o.
podgajniakt@cdm.com

